

Література.

1. Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. У чотирьох частинах. Ч.4. Ціноутворення, інфраструктура аграрного ринку та виробничий потенціал в АПК : зб. прац. / наук. ред. П.Т. Саблук. - К : ІАЕ, 2001. - С. 96-99.
2. Домашенко Ю.В. Проблеми розвитку ринку олійних культур в Україні / Ю.В. Домашенко // Економіка і управління. – 2001. - № 2. – С. 23-25.
3. Осадчук В.І. Ринок продукції олійних культур в Україні/ В.І. Осадчук // Економіка України. – 2001. – № 9. – С. 56-62.
4. Зб. наук, праць Уманської державної аграрної академії. Вип. 55. / наук. ред. П.Г. Копитко. – Умань : 2002. – С. 325-332.
5. Бойко С.М. Екологічні аспекти вирощування насіння соняшнику та виробництва пр. його переробки в Україні / С.М. Бойко // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2003. – №1. – С. 47-49.
6. Іванова Н.А. Ефективність виробництва товарного насіння соняшнику / Н.А. Іванова // Економіка АПК – 2004. - № 6. – С. 33-37.
7. Збірник наукових праць Харківського національного аграрного університету : Вип. 1: Зб. наук. праць. – Харків.: ХНАУ, 2007. – С. 72-77.
8. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених, 21-22 лютого 2007 р. Ч. 2. – Умань.: УДАУ, 2007. – С. 71-73.

УДК 338.43:334.758.4 (477)

РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОХОЛДІНГІВ В УКРАЇНІ

*Пілявський В.І., здобувач,
Полтавська державна аграрна академія*

Агрохолдинги, як правило, – це чисто бізнесові проекти, і підтримка та розвиток сільської інфраструктури не є їх функцією. Основним стимулом виникнення агрохолдингів є прагнення власників капіталу примножити його в довгостроковій перспективі. Акціонерні товариства є найбільш привабливими організаційними формами для створення агрохолдингів.

Agroholdings usually - this is a purely business projects, and support and development of rural infrastructure is not their function. The main impetus of agricultural holdings are striving to increase its equity owners in the long run. Joint stock companies are most attractive organizational forms to create agriholdings.

Постановка проблеми. Ланцюжок просування продукції по маркетингових каналах складається із багатьох ланок: виробництво, транспортування, переробка, торгівля. Чим більше комерційних ланок віддалятиме первинного виробника від кінцевого споживача, тим нижче буде ціна для першого і вище – для останнього учасника процесу купівлі-продажу. Скорочення кількості ланок із ланцюжку просування товару до оптимальної кількості з метою зближення виробника до кінцевого споживача і становить сутність оптимізації маркетингових каналів – важливої складової раціональної побудови

агропромислового виробництва. На практиці це досягається шляхом формування різноманітних організаційно-правових форм вертикальної і горизонтальної інтеграції серед яких важливе місце займають агрохолдинги. Такі інтегровані агропромислові торгові компанії, орієнтовані на експорт агропродовольчої продукції, стали на сучасному етапі найбільш ефективним суб'єктом аграрного ринку. Джерелом внутрішнього інвестування (донором) для сільськогосподарського виробництва в цих структурах є, як правило, компанія, що здійснює торгівлю зерном. Поява цих структур пов'язана з економічними умовами в Україні нестабільністю і нерозвиненістю інститутів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній літературі питанням вертикальної і горизонтальної інтеграції та значення агрохолдингів в аграрній сфері приділяється увага таких провідних вчених, як Арнім Кун, В.А. Валентинов, С. Дем'яненко, П.М. Макаренко, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, однак існують окремі аспекти, що проблеми потребують більш ґрунтовного опрацювання.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз діяльності агропромислових холдингів в Україні та дослідження їх впливу на сільське господарство.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під агрохолдингом мається на увазі сукупність юридичних осіб, пов'язаних контрактними відносинами чи активами. Виникнення агрохолдингів внесло певні корективи в існуючу ситуації на селі. Агрохолдинги, як правило, – це чисто бізнесові проекти, основною метою яких є примноження капіталу їхніх засновників. Підтримка і розвиток сільської інфраструктури за визначенням не є функцією агрохолдингів. Загалом, по великому рахунку, при бажанні агрохолдинги можуть досить легко вийти з аграрного бізнесу без особливих втрат. Особливо це стосується тих із них, які займаються виключно рослинництвом, тобто орендують землю. Основним стимулом виникнення агрохолдингів є прагнення власників капіталу примножити його в довгостроковій перспективі. Це основний стимул діяльності об'єктів господарювання в ринковій економіці. Отримання прибутку та його капіталізація – це лише засіб збільшення капіталу. Вартість капіталу, інвестованого в агробізнес, в довгостроковій перспективі може зростати за рахунок:

- 1) сприятливої ринкової кон'юнктури світових і внутрішніх ринків продукції сільського господарства і харчових продуктів;
- 2) можливостей збільшувати прибутки від діяльності за рахунок отримання дешевої сировини через інтеграцію сільського господарства і переробки продукції галузі;
- 3) низької вартості робочої сили;
- 4) низької орендної плати за землю;
- 5) мінімізації податкових платежів;
- 6) отримання дотацій і субсидій з державного бюджету на розвиток аграрної галузі;

7) можливості акумуляції значних земельних масивів через їх оренду, а в умовах функціонування ринку сільськогосподарської землі, придбання її у власність з можливістю перепродажу;

8) можливості перепродажу бізнесу, вартість якого з урахуванням всіх вище зазначених чинників, може значно зрости через декілька років.

Всі перераховані чинники стали тим сприятливим фоном, на базі якого з'явилися і розвиваються агрохолдинги в Україні.

Одним із найважливіших чинників формування агрохолдингів є інтеграція виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Адже фактор порівняно дешевої аграрної сировини у формуванні прибутків від виробництва кінцевих продуктів, тобто продуктів харчування, ще більше підсилюється шляхом інтеграції аграрної і переробної діяльності. Виробляючи своїми структурними підрозділами аграрну сировину, зберігаючи і транспортуючи її до переробних підрозділів значно здешевлюється кінцева продукція за рахунок можливостей застосування сучасних технологій у сільському господарстві і отримання вищої урожайності сільськогосподарських культур, зниження витрат на зберігання і транспортування сировини (без посередників), несплати податку на додану вартість (ПДВ) на сировину, застосуванні логістики при заготівлі сировини і реалізації кінцевої продукції.

В якості аргументів виникнення агрохолдингів потрібно відмітити, що інтеграція господарюючих суб'єктів в АПК сприяє подоланню багатьох структурних проблем вітчизняної перехідної економіки. Відсутність формальних інтегрованих структур призводить до здійснення вертикального контролю на ринках сільгосппродукції і продуктів її переробки засобами посередницьких структур. Інтеграція підприємств АПК дозволяє учасникам заповнити існуючі недоліки ринку за рахунок: створення внутрішнього ринку капіталу, спільної інфраструктури; підвищення якості використовуваної інформації для учасників об'єднання; зниження трансакційних витрат; підвищення якості управління; лобіювання спільних інтересів. Розвиток та зміцнення інтеграційних взаємодій дозволяє знизити можливість опортуністичної поведінки їх учасників, диктату цін з боку суміжників, сприяє фінансовому оздоровленню підприємств, що входять до аграрно-промислової структури, згладжує гостроту недостачі ліквідних засобів.

Великі аграрно-промислові формування здатні підвищити ефективність реального сектора економіки, здійснювати позитивний вплив на розвиток регіонів, інфраструктури створювати нові технології, сприяти зростанню зайнятості, тобто вирішувати комплекс гострих соціально-економічних проблем [4, с. 254].

Інтеграція сприяє скороченню чисельності збиткових підприємств шляхом допомоги тим з них, що є незамінними у загальному технологічному ланцюгу. Зростання виробництва у вітчизняних інтегрованих структурах відбувається переважно за рахунок відновлення та завантаження переробних потужностей, що є важливим фактором мобілізації додаткових інвестиційних ресурсів для економічного розвитку.

Високі адаптаційні можливості структур із розвинутими інтеграційними та коопераційними зв'язками досягаються, в тому числі, за рахунок узгодженого співробітництва між підприємствами різних галузей і розподілу ризику між ними. Збереження розвинутих і відпрацьованих технологічних зв'язків сприяє подоланню.

Як стимул прискореного розвитку великого бізнесу є трудові витрати на продукцію сільського господарства. В Україні вони значно нижчі, ніж у ринково розвинених країнах. Факт, що середня заробітна плата в аграрній галузі нашої держави у два рази нижча порівняно із аналогічним показником загалом по економіці, говорить сам за себе. При цьому частка заробітної плати в структурі собівартості сільськогосподарської продукції в Україні становить близько 14%, що у майже у 2,5 рази нижче порівняно з 1990 роком, та резерви підвищення досить низької продуктивності праці в сільському господарстві України є також суттєвим чинником здешевлення аграрної сировини [5, с. 124].

На користь агрохолдингів діє і орендна плата за сільськогосподарську землю в Україні. Вона є досить низькою (приблизно у 10 разів нижче, ніж у Європейському Союзі). Звичайно ж, така низька орендна плата за землю в Україні дає можливість підприємствам, що її орендують, мати порівняно низьку собівартість аграрної продукції.

Важливе значення в розвитку агрохолдингів має податкове законодавство України. Воно забезпечує аграрним підприємствам податкове навантаження приблизно у 3 рази нижче, ніж в інших галузях економіки [3, с. 28]. Звичайно ж, це є хорошим стимулом для того, щоб займатися цим видом бізнесу. Існуючі пільги зі сплати податків стосуються сплати ПДВ, податку з прибутку та інших обов'язкових платежів. За чинним законодавством підприємства, в структурі реалізації якого сільськогосподарська продукція та продукти її переробки становлять не менше 75%, мають податкові пільги, чим і користуються агрохолдинги, мінімізуючи свої податкові платежі.

Збільшення кількості агрохолдингів за останні роки обумовлено тим, що сільськогосподарські підприємства є основними споживачами дотацій і субсидій. За 2008 рік коштів державної підтримки за рахунок бюджетних дотацій і податку на додану вартість виплачено в сумі 5, 75 млрд грн. За 2009 р. фінансової кризи – 3,28 млрд грн. При цьому як зазначають деякі дослідники, приблизно 10% аграрних підприємств отримує 80% цих платежів [3, с. 29]. Це якраз і є великі аграрні підприємства, зокрема агрохолдинги, які мають можливості, використовуючи зв'язки в державних установах, класифікованих економістів і юристів, отримувати ці кошти.

Іншим чинником, який приваблює бізнес в аграрний сектор, є можливості акумуляції значних земельних масивів шляхом їх оренди та потенційні можливості придбання цієї землі у власність в умовах функціонування ринку сільськогосподарської землі. Найперше тут спрацьовує чинник низької теперішньої вартості землі та суттєвого зростання ціни на неї в перспективі. Немає сумніву, що за нормальних економічних умов вартість сільськогосподарської землі в Україні відповідатиме європейському рівню.

Перераховані основні чинники, що сприяють створенню і розвитку агрохолдингів та інших агропромислових формувань в Україні, не є вичерпними. Їх може бути значно більше залежно від того, яка природа капіталу, що інвестується в агробізнес, з яких джерел він надходить, які проміжні, тактичні й стратегічні цілі ставлять перед собою власники капіталу.

В основі холдингу лежить корпоративний принцип організації через систему акцій, тобто організаційно холдинг – це акціонерне товариство. Холдингова компанія (головна компанія холдингу, тобто власне холдинг) володіє пакетом акцій інших фірм (компаній). Які є по відношенню до холдингової компанії дочірними підприємствами. Дочірнє підприємство – це підприємство, яке перебуває під певним контролем з боку головного підприємства (фірми). Пакети акцій можуть бути як контрольними, так і ні (для асоційованих членів холдингу). Об'єднання корпорацій у холдинг не стільки добровільне, як вимушене для того, щоб підвищити конкурентоспроможність і витримати конкуренцію. Учасники холдингу зазвичай мають досить великі права і свободу в провадженні оперативної господарської діяльності, а головна фірма визначає лише загальну стратегію розвитку підприємств, які входять у холдинг.

Зауважимо, що акціонерні товариства є найбільш привабливими організаційними формами для створення агрохолдингів. Так, використовуючи таку організаційно-правову форму ведення бізнесу, агрохолдинги активно залучають капітал через випуск та розміщення акцій на фондових біржах за кордоном, що не можуть собі дозволити інші форми агробізнесу. Наприклад, ВАТ Миронівський хлібопродукт – перша українська агропромислова компанія, акція якої котируються на основному майданчику Лондонської фондової біржі. Агрохолдинг Landkom International PLC розміщує свої акції на Лондонській фондовій біржі (AIM LSE) і отримав там близько 110 млн дол. Акції агропром холдинга “Астарта-Київ” котируються на Варшавській фондовій біржі і залучено вже 31 млн дол. “Мрія Агрохолдинг” виручив 90 млн дол. від приватного розміщення серед іноземних інвесторів 20% статутного капіталу. Акції торгуються на Франкфуртській фондовій біржі. Загалом близько 10 українських агрохолдингів розміщують свої акції на міжнародних фондових біржах.

Дослідження діяльності агрохолдингів, як форми організації агропромислового виробництва, засвідчує, що основним шляхом їх створення є інвестування капіталу, вітчизняного чи іноземного походження, спочатку в переробну промисловість, що забезпечує значно швидший його обіг і окупність. Зокрема це стосується олієжирової, борошномельної, хлібопекарської, цукрової, м'ясо-молочної промисловості. Наступним етапом капіталовкладень є сфера збуту продукції через розбудову логістики і власної торговельної мережі. З накопиченням необхідних фінансових ресурсів уже на третій стадії створювалося власне сільськогосподарське виробництво через оренду земельних і частково майнових паїв й закупівлю необхідних ресурсів, насамперед сучасної техніки.

В останні роки в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості агрохолдингів. Так, якщо за станом на липень 2007 р. в Україні було відомо про існування 18 агрохолдингів (що мали землі у користуванні загальною площею 1,7 млн га, із середньою площею земель в одному холдингу 94 тис. га), а за станом на січень 2009 р. кількість агрохолдингів збільшилась до 33 (із загальною площею земель у користуванні 4,0 млн га та середньою площею земель в одному холдингу 121 тис. га). У цілому у 2010 р. в Україні налічується понад 50 агрохолдингів (найбільше їх працює в Полтавській, Черкаській та Київській областях), які орендують більше ніж по 30 тис га ріллі. У сукупності вони контролюють близько 6 млн га, або майже 18,5 % площі ріллі в Україні, в тому числі більше 30% ріллі сільськогосподарських підприємств.

Найбільшими агрохолдингами виходячи з критерію кількості землі в обробітку та доступної інформації, є такі, що використовують до 330 тисяч гектарів ріллі (табл. 1).

Таблиця 1

Найбільші за орендованою площею агрохолдинги України, 2010 р.

Назва формування	Площа, тис га	Назва формування	Площа, тис га
ТОВ “Українські аграрні інвестиції”	330	ВАТ Приват-АгроХолдинг	150
ВАТ ММК ім. Ілліча	225	Агротон	150
NCH Capital	200	Лоутре-Агро	150
ДП Нафком-Агро	200	Райз-агро	130
ВАТ “Миронівський хлібопродукт”	180	“Дакор Агро Холдинг”	106
Агропромхолдинг “Астарта-Київ”	180	Укррос	105
ЗАТ “Райз-Максимко”	160	Лоту ре	101
Мрія Агрохолдинг	158	Укрзернопром-Агро	100

Джерело: [Складено на основі: 1, 6]

Так, у 2010 р. більше десяти агрохолдингів орендували по 150 тис га ріллі й більше, при цьому абсолютним лідером залишається ТОВ “Українські аграрні інвестиції”, які контролюють 330 тис га ріллі. У середньому одним із вказаних у табл. 1 агрохолдингів орендується 164 тис га ріллі.

Однак не можна стверджувати, що в Україні немає значно більших за площею землі агрохолдингів. Деякі дослідники, базуючись на неофіційній інформації говорять про максимальні розміри окремих агрохолдингів у 700-800 тис га. Точніше сказати, це землі, що контролюються однією юридичною чи фізичною особою і не оформлені в одну організаційну структуру.

Хоча розміри агрохолдингів від 30 до 330 тис га, це також досить багато, враховуючи те, що середній розмір сільськогосподарського району в Україні становить приблизно 123 тис. га загальної площі, 85 тис. га сільськогосподарських угідь і 66 тис. га ріллі.

Частка землі, яку будуть обробляти агрохолдинги в найближчій перспективі, буде зростати. Можна стверджувати, що через 4-5 років агрохолдинги будуть обробляти щонайменше 35-40% від загального обсягу ріллі в Україні.

Маючи значно більші фінансові можливості, агрохолдинги виплачують вищу орендну плату власникам землі (колишнім членам КСП та їх спадкоємцям) і, по суті, витісняють з ринку оренди землі приватних фермерів, які не можуть з ними конкурувати. Навряд чи в даному випадку можна говорити про монополію ринку оренди сільськогосподарської землі агрохолдингів, адже в країні функціонує понад 42 тисячі фермерських господарств, значна частина яких також орендує сільськогосподарські угіддя. Крім цього, інші аграрні підприємства також виступають орендарями сільськогосподарської землі. Однак вплив агрохолдингів на ринок оренди землі є безперечним. Загалом це позитивний вплив, адже агрохолдинги, витісняючи фермерів з ринку оренди сільськогосподарської землі, змушують їх змінювати свою спеціалізацію, переходити від вирощування низько ефективних зернових і технічних культур до вирощування овочів, фруктів, ягід. Вони також забирають землю у неефективних аграрних підприємств, змушуючи їх виходити з аграрного бізнесу. Результатом цього є підвищення загальної ефективності сільськогосподарського виробництва, адже агрохолдинги, завдяки використанню кращих технологій на значних земельних площах, отримують більше дешевої продукції, тоді як фермери заповнюють ринкову нішу трудомісткої продукції, виробництво якої в сучасних умовах вони забезпечують ефективніше. Крім цього, значна кількість сільськогосподарської землі в окремих районах країни взагалі не обробляється і використання цієї землі агрохолдингами є позитивним фактором. Посилення конкуренції на ринку оренди сільськогосподарської землі є позитивним чинником і призводить до підвищення рівня орендної плати за землю та цін [2, с. 86].

Однак концентрація землі агрохолдингами шляхом витіснення з ринку оренди землі певної кількості аграрних підприємств і фермерів створює нову соціально-економічну ситуацію на селі.. Її основними характеристиками є наступні:

- припинення існування сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб;
- втрата для певної кількості сільських жителів місця роботи; ненадходження до місцевих сільських рад податкових та інших платежів від підприємств, що припинили своє існування;
- відсутність фінансування на створення та підтримку сільської інфраструктури, яке здійснювали сільськогосподарські підприємства (дороги, дитячі садки і школи, будинки культури, фельдшерсько-акушерські пункти тощо).

Слід зазначити, що окремі агрохолдинги несуть витрати, пов'язані з підтримкою соціальної інфраструктури села. Однак у зв'язку з тим, що агрохолдинги зареєстровані у містах, вони рідко сплачують податки до місцевих бюджетів. Колишні колективні сільськогосподарські підприємства, які втратили статус юридичної особи, перетворилися у філії або підрозділи агрохолдингів. Це, звичайно, є недоліком для сільських територій. Тому потрібно запровадити механізм, який би забезпечував сплату податків підприємствами і організаціями, що ведуть агробізнес не за місцем реєстрації їх головної

компанії, а за місцем діяльності їх аграрних підрозділів, тобто у сільській місцевості. Це дозволить сільським радам акумулювати кошти місцевих бюджетів для розвитку соціальної інфраструктури села.

Аналіз діяльності деяких агрохолдингів показав що вони мають ряд принципово важливих переваг перед іншими формами господарювання на селі. Однією з найістотніших таких переваг є те, що в них досягається реальна інтеграція сільськогосподарського і агропереробного виробництва та торгівлі. Тут, зокрема, відбувається внутрішня реалізація сільськогосподарської продукції, а нерідко і ресурсів. Сільськогосподарська сировина з філій направляється на власні переробні підприємства, а від них, але вже у формі кінцевого продукту споживання, – в торговельну мережу. За такої внутрішньої фірмової збутової політики і маркетингу зникає багато посередників, отже, збільшуються доходи агрохолдингів. Тому закономірно, що більшість агрохолдингів забезпечують вищу орендну плату і заробітну плату працівникам, ведуть виробництво значно ефективніше порівняно з іншими формами господарювання на селі.

Особливо слід наголосити на наступному. Реальна агропромислова інтеграція, що досягається в агрохолдингах, істотно на якісному рівні відрізняється від такого ж типу інтеграції, притаманної тим аграрним підприємствам, які побудували малопотужні переробні цехи без глибокої переробки сільськогосподарської сировини. Причина – в агрохолдингах здійснюється великомасштабне сільськогосподарське і промислово-переробне виробництво, а тому вони мають змогу скористатись його перевагами і отримати економічну вигоду від ефекту масштабу. Адаже великі масштаби виробництва дозволяють застосовувати сучасну високопродуктивну техніку та новітні технології і завдяки цьому істотно підвищувати продуктивність ресурсів, знижувати витрати на одиницю продукції, а, отже, підвищити ефективність виробництва.

Важливим аспектом діяльності агрохолдингів є їх можливості щодо забезпечення необхідної якості сільськогосподарської та харчової продукції. Вхід України до СОТ, вихід на ринки ЄС вимагають дотримання певних стандартів якості продукції. На жаль, таких стандартів досить важко дотримуватися невеликим та дрібним сільськогосподарським виробникам і переробним підприємствам, не говорячи вже про домогосподарства населення, частка яких у виробництві окремих видів продукції сягає 70-90 % (молоко, овочі, картопля) [5, с. 95]. Завдяки застосуванню новітніх технологій у виробництві та переробці продукції сільського господарства, можливостей контролю за дотриманням технології на всіх її етапах, запровадженню необхідних стандартів якості, агрохолдинги мають безперечні конкурентні переваги порівняно з іншими формами ведення агробізнесу. Так, тільки на великих сучасних переробних підприємствах можна досягти необхідної глибини переробки сільськогосподарської продукції, асортименту, якості та, як наслідок, економічної ефективності.

Із викладеного випливає, що агрохолдинги займаються, як правило, трьома видами діяльності: сільськогосподарським виробництвом, зберіган-

ням, переробкою сільськогосподарської сировини і виробництвом кінцевих продуктів харчування та торгівлею цими продуктами. Для вказаних видів діяльності характерні відповідні фінансові потоки, які в інтересах гармонійного розвитку агрохолдингів можуть бути сконцентровані і направлені на ті сфери діяльності, які вимагають прискореного розвитку в коротко- або довгостроковому періоді. Тобто мова йде за реальну можливість агрохолдингів оптимізувати фінансові потоки між названими видами діяльності, що значно важче досягнути в умовах відокремленого функціонування аграрного та переробного виробництва і торгівлі. Таким чином, агрохолдингам значно простіше акумулювати фінансові ресурси та вкласти їх у виробництво, зокрема і сільськогосподарське, порівняно з іншими формами ведення аграрного бізнесу. Відомо, що аграрне виробництво має сезонний характер, оборот коштів тут значно нижчий, ніж у інших галузях економіки. Тому для сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств проблема фінансових ресурсів є однією з головних. Власних фінансових ресурсів у них недостатньо, кредити банків дорогі, та й банки кредитують їх неохоче з огляду на високий ризик такого кредитування. Агрохолдинги ж, крім власних фінансових ресурсів, про які йшла мова вище, використовують кошти компанії засновників, які у багатьох випадках мають власні банки, залучають іноземні інвестиції, зокрема кошти офшорних компаній, та дешеві кредити закордонних банків. Таким чином, можна стверджувати, що агрохолдинги мають кращий доступ до фінансових ресурсів, що дає їм можливість впроваджувати сучасні технології на всіх стадіях виробничого процесу - від сільського господарства до торговельних мереж продуктами харчування. Цей чинник є їх безперечно конкурентною перевагою перед іншими формами ведення аграрного бізнесу.

Концентрація та інтеграція агробізнесу, тобто створення агрохолдингів, вимагають застосування сучасного менеджменту на всіх рівнях управління від найнижчого до найвищого. Тільки це дасть змогу реалізувати переваги великомасштабного агропромислового виробництва, тобто отримати ефект масштабу [4, с. 341]. А це, в свою чергу, потребує зовсім іншої структури людського капіталу. Нинішній потенціал сільського населення України не відповідає таким вимогам, оскільки частка активного населення різко зменшується, відсутні необхідні кваліфіковані спеціалісти. Тому агрохолдинги змушені займатися підготовкою таких спеціалістів.

Висновки. Підсумовуючи все вище зазначене про діяльність агрохолдингів та проблеми, які сьогодні існують у сільському господарстві України, можна зробити висновок, що виникнення і розвиток агрохолдингів є результатом здійсненої аграрної реформи і, зокрема, земельної реформи. Їх вплив на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів у сільському господарстві та інших сферах агробізнесу слід оцінювати позитивно. Діяльність агрохолдингів відповідає сучасним тенденціям розвитку аграрного виробництва, що характеризуються впровадженням новітніх технологій виробництва та його управління, а також глобалізаційним тенденціям. Також можна стверджувати, що роль агрохолдингів в розвитку агробізне-

су є значною і буде підвищуватися в перспективі. Буде продовжуватися процес концентрації сільськогосподарської землі агрохолдингами через її оренду та банкрутство неефективних аграрних підприємств. Цей чинник потрібно враховувати при розбудові аграрної політики держави та програм підтримки розвитку сільських територій. Державі потрібно сприймати агрохолдинги як об'єктивну реальність і заходами державної політики спрямовувати їх діяльність у русло державної аграрної стратегії, зокрема і щодо розвитку сільських територій.

Література.

1. Агрохолдинги України [Електронний ресурс] // Канадсько-Український зерновий проект. – Режим доступу: <http://www.cugr.com.ua/inks/21.html>.
2. Арнім Кун Забезпечення конкуренції на ринку оренди землі // Сільське господарство України: криза та відновлення / Арнім Кун, С. Дем'яненко. – [За ред. Штефана фон Крамола-Таубадея, Сергія Дем'яненка, Арніма Куна]. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 84-92.
3. Дем'яненко С. Система оподаткування у сільському господарстві України // Сільське господарство України: криза та відновлення / С. Дем'яненко, С. Зоря. – [За ред. Штефана фон Крамола-Таубадея, Сергія Дем'яненка, Арніма Куна]. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 26-43.
4. Макаренко П.М. Теорія і практика державного регулювання в аграрній сфері: [монографія] / П.М. Макаренко – К.: “Інститут аграрної економіки” УААН, 2009. – 636 с.
5. Саблук П.Т. Фрмування міжгалузевих відносин: проблеми теорії та методології / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.Л.Валентинов. – К.: ІАЕ, 2002. – 294 с.
6. Топ-25 агрохолдингів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comik.volvn.ua/articles/top-25-lendlordiv-ukraini>

УДК 657

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Плаксієнко В.Я., д.е.н., професор

Остапенко Т.М., к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто альтернативні банківському кредитуванню способи фінансування підприємств в Україні: висвітлено суть та переваги комерційного кредитування і оренди. Розкрито особливості бухгалтерського обліку названих способів фінансування діяльності підприємства.

The methods of financing of enterprises are considered in Ukraine. Essence and advantages of the commercial crediting and lease is reflected as methods of financing. The features of record-keeping of the adopted methods of financing of activity of enterprise are exposed.

Постановка проблеми. Практика переконливо доводить, що успішна діяльність підприємства можлива за умови чіткого обліку фінансових ре-